

БЕЛЕШКЕ.

ГРОБ ЦАРА ДУШАНА.

Према тексту повеље, коју је краљ Душан 19. маја 1343. год. даровао старцу Григорију за цркву Св. Петра у Кориши, Душан је већ тада изабрао себи за гробницу манастир Светих Арханђела Михаила и Гаврила код Призрена. У тексту се, наиме, каже: како је краљ у то време дошао у Призрен, да обнови и сазида себи задужбину (цркву манастир краљевства ми), посвећену Светим Арханђелима, где је наумио „мѣсто себѣ покосицно сътворити, какоже соу прародителии мои, святои оочишии, кралеи“ (А. Г. Соловјев, Одабрани споменици српског права, Београд 1926, стр. 126).” Према старијим родословима нашим цар Душан је ту заиста и сахрањен. У њима се, наиме, каже: како је Душан саградио велики храм архистратигима Михаилу и Гаврилу у граду Призрену, „идѣже по скончании своѣмъ пренесени быше мошти его (Гласник Срп. Учен. Друштва 53, 12₁₋₃).” Тако је забележено и у латинском преводу Бранковићева летописа: „....Stephanus czar....; et constituit aedificare Ecclesiam magnam SS. Archangelorum Michaelis et Gabrielis, prope arcem Prisren, ad fluvium Bistriza. Et hic ejus sepulcrum fuit (Arkiv za povjestnicu jugoslovensku III, 13-14).

У тачност приведених навода немамо основа да сумњамо и гроб цара Душана ваља тражити под развалинама његове велике задужбине Светих Арханђела Михаила и Гаврила на левој обали Бистрице, 3—4 км. источно од Призрена.

Друго је питање, да ли ће се у гробу Душановом наћи штогод од остатака тела његовог? Једна белешка патријарха Пајсија Јањевца (1614—1647), у његовој биографији цара Уроша V., даје нам основа да посумњамо у ту могућност. Патријарх, наиме, пошто је поменуо успехе Душанове и означио његова освајања, наглашује: да је Бог цара Душана прославио како за живота тако и после смрти, о чему сведоче и украшене мошти његове, од којих се неки део главе налази у Призрену, два-три дела у Грачаници, а остало сам Бог зна где је (— Таковоу крѣпость подаетъ ему Господь и прослави его въ животъ и по смртии оукрашениемъ мошти его повѣдоуютъ, иже въ Призрени главы нека честь и оу Грачаници две три чести, а ино единъ Господь вѣсть. Аще и некаа слышахомъ о нѣмъ, нь многи соудбы Божіе подаетъ комоуждо по прошенію, еже ѿ всего срдца любѣщихъ его .. — Гласник Срп. Учен. Друштва XXII, 216).

Из те патријархове белешке види се, да су мошти Душанове, по свој прилици, већ ускоро после пропасти његова манастира Светих Арханђела, раскидане и разнесене на све стране. — Врло је вероватно, да им је тада приписивана чудотворна моћ; и народ, а нарочито потомци старе властеле, у доба оних тешких невоља после пада под турску власт, отимали су се можда, као о амаџије, о делове костију великога цара; јер су успеси његови, у перспективи из краја XV. и током XVI. века, несумњиво изгледали им ненадмашиви, па су и моштима његовим приписивали магичку моћ.

Слично се дешавало и са другим моштима у доба робовања Турцима. — Тако је на пр. Хилфердинг, око половине XIX. века, забележио једну занимљиву традицију из Новог Пазара о моштима краља Драгутина. По тој традицији тело краља Драгутина лежало је у његовој гробници у Ђурђевим Ступовима код Новог Пазара, у цркви десно од западних врата, и дуго пошто је тај манастир опустео. Најзад,

једна новопазарска српска породица, по имену Знобићи, приграбила је Драгутинове мошти, раскомадала их и распродала на разне стране. А народ је уверовао Хиљфердинга, кад је посетио Ђурђево Ступове, да је доцније Знобиће зато дело постигла тешка Божја казна: јер су пропали, не само сви они који су уграбили и распродали мошти краљеве, него је и сав њихов велики род Знобића, уништен разним тешким болестима и нарочито лудилом (А. Гиљфердингъ, *Собрание сочинений* III, 97.)

Рад. М. Грујић.

КРАТОВСКИ КНЕЗ НИКОЛА БОЈИЧИЋ ОТАЦ КРАТОВСКОГ МИТРОПОЛИТА МИХАИЛА

Пишући на другој месту¹ о кратовском митрополиту Михаилу, или, како се он сам потписивао: „Милошћу Божјом, митрополит коласијски², кратовски штипски и радомирски,“ „митрополит бањски, која се (Бања) зове Коласија, кратовски и штипски,“ „митрополит коласијски и кратовски Српске Земље,“ „Михаило митрополит, поклоник Божјега Гроба, Светога Јерусалима, од Српске Земље, града Кратова“ — ја сам рекао да наши „још непрестано оскудни историјски споменици не допуштају, на жалост, да се о заслужним личностима наше мрачне прошлости за време робовања Турцима, може писати онако како би човек желео, са много детаља и са пуно рељефа, и ако многе од њих, већ и по оскудним податцима наговештавају да би за њих требало пуно лепих речи,“ да је једна од таквих личности и митрополит Михаил „од Српске Земље, града Кратова“, о коме, на жалост, детаљне грађе нема, „те ћемо се задовољити само тиме да га, макар сумарно и најсувље прикажемо.“ Данас сам у стању да изнесем о њему још један детаљ. Наиме, ја држим да могу нешто рећи о његовом оцу.

Митрополит Михаил рођен је у Кратову, по свој прилици крајем XVI или почетком XVII века. Умро је по једном податку 1666 или нешто пре тога, а по другом 1669 године. О своме пореклу вели он сам да су му родитељи и прародитељи били „Српске Земље града Кратова кнезови“ да му је и отац био кнез у Кратову, да се звао Никола и да је „видећи турску нечастиву власт оставио кнезовање и ступио у свештенички чин,“ а њега предао српском патријарху Пајсију „на чување од нечасних Турака“³. Ближих података о његовом пореклу нема. Мени се пак чини да се из једнога записа може утврдити презиме и родољубиви рад његовог оца.

На једној оловној плочи на крову манастира Леснова стоји записано да је манастир „препокрио кнез кратовски Никола Бојичић (Боичић)“ 1581 године⁴. Ја мислим да овај Никола Бојичић није нико други до отац митрополита Михаила. Да тако мислим дају ми повода ови разлози:

Прво, Михаил се отац звао Никола и био је кнез у Кратову. То је исто био, као што се из записа на плочи крова Лесновског манастира види, и Никола Бојичић;

друго, година 1581 кад је Никола Бојичић покривао Лесново потпуно одговара времену живота оца Михаила;

треће, митрополит Михаил био је васпитан у добрим старим српским традицијама. Њих је он могао примити од оца који се труди чак и око препокривања једне старе српске задужбине; најзад,

четврто, велико заузимање митрополита Михаила код руског цара за манастир Лесново⁵ само је наставак љубави коју је и његов отац гајин према овој старој српској светињи.

¹ *Браство*, књ. XIX, стр. 168—173.

² Коласија је данашњи Ђустендил (Ил. Руварац, *Гласник Српског Ученог Друштва*, књ. 47, стр. 196—197).

³ *Глас С. К. Академије*, књ. 58, стр. 233—234.

⁴ Љ. Стојановић, *Стари српски записи и натписи*, бр. 6406.

⁵ *Споменик* 38, стр. 64.